Keski-Suomen hyvinvointialue 10.11.2026

Valtuustoaloite tekoälyn käyttöä koskevien ohjeistusten ja asiakkaiden oikeusturvan selvittämisestä

Tekoälyn käyttö yleistyy nopeasti julkisissa palveluissa ja hallinnossa. Samaan aikaan sekä Valtiovarainministeriön kansliapäällikkö että Elinkeinoelämän keskusliitto ovat tehneet avauksia, joiden mukaan julkisia palveluita pitäisi entisestään tehostaa merkittävästi tekoälyn avulla. Elinkeinoelämän keskusliitto on jopa ehdottanut, että perustuslaki pitäisi avata, jotta tekoälyä voitaisiin käyttää yhä enemmän. Tämä tarkoittaisi, että lainsäädäntöä virkavastuusta pitäisi muuttaa niin, että vastuun kantaa yksittäisen virkahenkilön sijaan organisaatio. Esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kritisoinut tätä kehityssuuntaa.

Myös Keski-Suomen hyvinvointialue hyödyntää ja kehittää tekoälyyn perustuvia ratkaisuja aktiivisesti. Tekoälytyökaluja on otettu käyttöön esimerkiksi kirjaamisten tueksi, tulkkauksessa ja puhelinasioinnissa. Tekoälyn käytön periaatteista linjataan Tekoälyn tiekartassa, jota TKKI-neuvottelukunta on käsitellyt kokouksessaan 20.11.2025. Tiekarttaa ei ole kuitenkaan julkaistu pöytäkirjassa julkisen yleisön nähtäville. Tiekartta on tällä hetkellä päivityksessä. Asian suuresta merkityksestä johtuen ehdotamme valtuustotason demokraattisten linjausten laatimista tekoälyn soveltamisen periaatteista.

Tekoäly voi parhaimmillaan sujuvoittaa palveluja ja vapauttaa henkilöstön aikaa ydintehtäviin, mutta samalla sen käyttöön liittyy merkittäviä kysymyksiä perusoikeuksista, tietosuojasta, yhdenvertaisuudesta, läpinäkyvyydestä, viranomaisvastuusta sekä asiakkaiden itsemääräämisoikeudesta.

Hyvinvointialueen asiakkaiden näkökulmasta on tärkeää, että tekoälyn käyttöä koskevat pelisäännöt ovat avoimia, ymmärrettäviä ja yhdenmukaisia ja että ihmisen tekemä harkinta säilyy keskeisenä erityisesti yksilön oikeuksiin vaikuttavissa tilanteissa. Tekoälyn vastuullinen käyttö edellyttää myös, että siihen liittyvä päätöksenteko ja vastuu säilyvät aina ihmisellä.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Keski-Suomen hyvinvointialue laatii selvityksen siitä,

1. mitä tekoälyn käyttöä koskevia ohjeita, linjauksia, periaatteita ja rajoituksia hyvinvointialueella on käytössä eri palvelualueilla;
2. miten tekoälyä käytetään sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluissa ja mihin tehtäviin sitä voidaan tai ei voida käyttää;
3. miten tekoälyn käyttöä ohjataan ja rajoitetaan;
4. millä tavoin asiakkaiden itsemääräämisoikeus, yksityisyys, tietosuoja ja oikeusturva varmistetaan tilanteissa, joissa tekoälyä käytetään asiakastietojen käsittelyssä, palvelutarpeen arvioinnissa, neuvonnassa, palveluohjauksessa tai muussa asiakastyössä;
5. millä tavoin asiakkaille kerrotaan tekoälyn käytöstä heidän asioinnissaan ja henkilötietojensa käsittelyssä;
6. onko asiakkaalla mahdollisuus kieltäytyä tekoälyyn perustuvien järjestelmien tai sovellusten käytöstä itseään koskevassa asioinnissa sekä saada asiansa käsitellyksi ihmisen toimesta, ja miten tämä oikeus käytännössä toteutetaan;
7. miten Hyvaks valvoo tekoälyn käyttöön liittyviä riskejä, kuten syrjiviä vaikutuksia, virheellisiä johtopäätöksiä, tietosuojaan liittyviä ongelmia ja automaattisen päätöksenteon vaikutuksia;
8. miten algoritmisen valvonnan käyttöä hyödynnetään suhteessa hyvinvointialueen työntekijöihin ja missä työtehtävissä sekä kenen päätöksestä työntekijöiltä edellytetään tekoälyn käyttöä;
9. miten Keski-Suomen hyvinvointialue on valmistautunut Euroopan unionin tekoälyasetuksen (AI Act) velvoitteiden toimeenpanoon eri toimialoilla.

Lisäksi esitämme, että näihin kysymyksiin vastaava tekoälyn tiekartta käsitellään aluevaltuustossa ja julkaistaan julkisena asiakirjana.

Allekirjoittajat:

Vasemmiston ryhmä:

Matleena Käppi

Ira Vainikainen

IKATI JETSU

Jenni Suutari

TIINA ALTTI

Sirpa Martins

IRMA HIPSSTELI

EILA TIAINEN

Muut allekirjoittajat:

Leena Kautto-Kaukka

Tuula Pelt

TUULA PELTONEN

Otteliina Viinikainen

Elisa Klaimakka

Satu Kytölehto

Satu Kytölehto

Hanna Hautamäki Hanna Hautamäki

Jani Calliandor

P. N. Haanna

TAPAN KIMONKOSKI

Merja Lahtinen

MERJA LAHTINEN

Jan Kaa

Jarno Jankko